

İKİNCİ YENİCİLERİN YENİLİĞİ YA DA ASIL YENİLİKÇİ ŞAİRLERİMİZ

Mustafa OĞUZ

Garip hareketiyle şiirin şiirsellikten soyundurulmaya çalışıldığı, Garip hareketinin ardından şiirselliği, kapalılığı, imgeyi öne çıkaran birbirinden bağımsız şairlerin hareketini 2. Yeni olarak nitelendiren Muzaffer Erdost'un adlandırmasıyla anılan İkinci Yenicilerin neyin yeniliğini yaptığının, ne kadar yeni olduğunun birçok yönden (estetik, zihniyet, düşünce...) tartışılması gerekir. Bu yazımda bunu kısmen yapmaya çalışacağım.

İkinci Yeni şiirinin de Birinci Yeni şiirinin (Garip) de beslendiği kaynak Batı şiiridir. Türk (Osmanlı) medeniyetinin şiir anlayışını bir yana koyarak, bu şiir medeniyetini yıkmayı hedef alarak ortaya çıkan Birinci Yeni (Garip) ve İkinci Yeni şiir hareketleri Türk şiirinde neyin yeniliğini yapmışlardır?

Türk Dil Kurumu, yenilik için verdiği anlamlardan biri şudur: "Eskimiş, zararlı veya yetersiz sayılan şeyleri yeni, yararlı ve yeterli olanlarıyla değiştirme." Yenilik bu anlama geliyorsa yenilikçiler de bunu gerçekleştiren kişiler olmalıdır. Yani o güne kadar gelen Türk şiiri "eskimiş, zararlı veya yetersiz" olmalıdır ki yenilikçiler onu yararlı ve yeterli olanlarla değiştirmelidir. Bunu yapmak ise geçmişini yıkmak, Türk şiirini kaldırıp çöpe atmaktır. Oysa yenilik, medeniyetin şiir geleneğine yaslanarak bir bakıma onu yenileyerek yapılmalıdır. Bu anlamda şiirde kayda değer yeniliği yapan sanatçı, Namık Kemal'dir. Divan şiiri nazım şekillerini kullanarak yenim olanı, vatan-millet-hürriyet-hak-adalet gibi konuları şiire girdirmiş, şiiri sivilleştirilmiş, sosyalleştirmiştir.

2. Yenicilerin etkisinde kaldıkları Türk şairi Ahmet Haşim'dir. Ahmet Haşim ise, Fransız şiirinin etkisindedir. Ahmet Haşim'in Batı şiirinin yanında beslendiği bir başka kaynak ise Şeyh Galip'tir. Divan şiirinin albenisinden, imgesel dilinden, kapalı anlatımından yararlanan Ahmet Haşim Batı şiirinin tekniğinden yararlanarak batılı anlamda şiirler yazmış, bu yönüyle 2. Yeniye ufuk olmuştur.

Türk şiir geleneğinin dışında Batılı anlamda bir şiir ortaya koyan Ahmet Haşim, buna rağmen Türk şiirini yenileştiren bir isim sayılamaz. Türk şiirini yenilemede Şeyh Galip, Ahmet Haşim'den daha dikkate değer bir isimdir. Kudretli bir şair olan Şeyh Galip "sebk-i hindi" akımından etkilendiği için şiirde yaptığı yeniliği ulusal boyuta taşıyamamıştır.

Sözlü edebiyat döneminden beri varolan şiirimizde Türk İslam medeniyetine yaslanarak asıl yeniliği yapan ve şiirdeki eskimeyen sesi yakalayan Türk şairi Yunus Emre'dir. Her ne kadar vezin olarak Araplardan alınan aruzu kullanmış olsa da Yunus Emre tümüyle yerli bir şiir yazmış, Türkçeyi kudretli bir şiir dili hâline getirmiştir. Yerel olandan beslenerek evrenseli yakalamış bir şair olan Yunus Emre, Mevlâna gibi zamanın modası olan Farsça ile şiir söylemeye rağbet etmemiştir. Kendinden öncesi olmayan bir şiir yazan Yunus Emre için, Türk şiirinin birinci yenicisidir demek çok da yanlış olmaz. Burada ikinci yenicilerin kim olduğunu akla getiriyor ki yazımın sonunda bunu ortaya koyacağız.

Şiir alanındaki hareketliliğin hızlı olduğu dönemde birbiri ardına ortaya çıkan Fecr-i Âti, Beş Hececiler, Yedi Meşaleciler, Birinci Yeniciler ve İkinci Yeniciler şiiri merkeze aldıkları için doğal olarak şiir alanında önemli yeniliklerin peşinde olmuşlardır. Ne var ki yeniliği hedeflemek başka, gerçekleştirebilmek başka bir şeydir.

Fecr-i Âti şiiri, bir Ahmet Haşim şiiridir. Ona değinmiştik. Beş Hececiler ve Yedi Meşaleciler, Halk şiirinin izinden giderek hece ile şiir yazmışlar ama bu anlamda büyük bir şiir ortaya koyamamışlar, hedefledikleri yeniliği gerçekleştirememişlerdir.

Yerli olana sırtını dönerek Batıdan beslenen Birinci Yeni (Garip) ve İkinci Yeni hareketlerinin şiir geleneğimize, medeniyetimize yaslanmadığını yukarıda söylemiştik. Bu iki hareket Türk şiirinin mecrasını önemli ölçüde değiştirmiş, aruzu ve heceyi geri plana itmiştir, ama bunlar Türk şiirini kendi çizgisi içinde yenileyememişlerdir. Türk şiirini yenileştirerek geliştirmek yerine yeni bir şiir, Batılı bir şiir, ortaya koymuşlardır.

Anlattıklarımın daha iyi anlaşılabilmesi için Attila İlhan'ın Paris'te yaşadığı bir olayı aktarmak istiyorum. Attila İlhan Paris'te Genç şairler kulübündeki gençlere Türk şiirini tanıtmak ister. “Garip şairlerinden birkaç şiiri iyi kötü Fransızcaya çevirdim. Gençlerden birine gösterdim bu şiirleri. Şöyle baktı, ‘Bu bizde geçen asrın sonunda modaydı.’ dedi. Eşekten düşmüş gibi oldum. Nasıl olur yani, biz o zaman Orhan Veli’yi çok önemsiyorduk. Asabım bozuldu. Düşündüm, taşındım, ne yapabiliriz bunlara karşı haysiyetimizi korumak için. Oturdum Baki’den, Nedim’den gazeller çevirdim. Anam ağladı tabii. Çok zor oldu. Onu okuttuğumda oğlan allak bullak oldu, “Bunda müthiş bir muhayyile var, bu nasıl bir imaj, nasıl bir imgelem.” diye şaşırıldı.”¹

Bu olayı doğru yorumladığımızda Garipçilerin yazdığı şiirlerin de İkinci Yenicilerin yazdığı şiirlerin de öyle sanıldığı kadar çok da yeni olmadığını, Batı şiirini iyi bilmeyenlere yeni geldiğini anlarız.

20. yüzyılda Türk şiirinde asıl yenicilere getirmek istiyorum sözlerimi. Türk şiiri asıllarca iki koldan devam ederek gelmiştir günümüze kadar: Halk şiiri, Divan şiiri. Bir yenilik yapılacaksa bu şiirlerde yapılmalıydı. Yapılmıştır da... Divan şiirine son derece hâkim olan, bu şiirin etkisiyle gazeller ve rubailer yazan ve bunları “Eski Şiirin Rüzgârıyla” adlı kitabında toplayan Yahya Kemaldir bu yenicilerden biri. Türkçeyi aruza uyduran, bunu nerdeyse şiirin aruzla yazıldığını hissettirmeyecek kadar güzel yapan Yahya Kemal, Divan şiirinin yenileyicisidir. Divan şiirinin ışıltılı dünyasını yalın ve duru bir dille yeni şiire taşımış, bunu yaparken de Türk şiirindeki sestem sonuna kadar yararlanmıştır. Sessiz Gemi, Rindlerin Akşamı, Rindlerin Ölümü, Akıncılar gibi şiirlerini buna örnek verebiliriz rahatlıkla.

*“Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle,
Gece, bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şiraz'ı hayal ettiren ahengiyle.”*

Yahya Kemal'in Rindlerin Ölümü'nden aldığım aruzla yazılmış bu dizelerini Divan şiirinden rastgele aldığım aşağıdaki dizelerle karşılaştırıldığında Yahya Kemal'in yaptığı yenilik daha net olarak görülecektir.

*Akdi gönlüm su gibi sen serv-i dil-cûdan yana
Sende mâyil ol revân ey serv akar sudan yana*

*Sen şeh-i çâbü-k-süvârün pâyına yüz sürmege
Leşker-i eşküm akışdı gitdi ordudan yana*

*Nâ-gehân düşde seni ağyâr ile görem diyü
Gözlerüm meyl eylemez bir lâhza uyhudan yana*

Bir diğer yenilikçi isim ise Türklerin millî vezni olan hece vezni ile Batılı anlamdaki şiiri yazan Necip Fazıl'dır. Kaldırımlar, Çile gibi şiirleriyle hece veznini zirveye çıkaran Necip Fazıl her yönüyle bizim şiirimiz diyebileceğimiz bir şiirde asıl yeniliği yapmıştır. Necip Fazıl'ın yeniliği, daha önceki şiir hareketlerinin yapmaya çalıştığı yeniliklerden daha üst seviyededir. Necip Fazıl, sesi ile ahengi ile imgesi ile felsefesi ile hem Batılı hem yerli bir şiir yazmıştır. Geçmişin birikimden yararlanarak, Türk şiir geleneğine sırt çevirmeden yapılan bir yeniliktir bu. Bu yönüyle Necip Fazıl, Yunus Emre'nin yaptığını bir defa daha yapmış, yerli olan bir şiiri tekniği ve özü üst seviyeye çıkararak yazmıştır.

Özetleyecek olursak, ne Birinci Yeni (Garip) ne de İkinci Yeni, Türk şiirinde Türk şiirinin özüne sadık kalarak, ayakları yere basan bir yenilik yapmamıştır. Bu anlamda modern Türk şiirindeki asıl yenilikçi şairlerimiz Yahya Kemal Beyatlı ve Necip Fazıl Kısakürek'tir.

¹ Attila İlhan Adam Sanat Şubat 2004 sayı 217